

Billeder i hovedet

Kock, Christian Erik J

Published in:
RetorikMagasinet

Publication date:
2010

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Kock, C. E. J. (2010). Billeder i hovedet. *RetorikMagasinet*, (76), 16-17.

hvordan en persons karakter hos store digtere vises, ikke ved storladne ord, men ved ”smaa Kjendsgjerninger, smaa karakteristiske Anecdoter, der constatere Egenskaben uden at nævne den”. Heltene hos Shakespeare ”skildre sig selv i hver Sætning, de sige, uden nogen-sinde at tale et Ord om sig selv”. Vi oplever, men vi *forstår* også noget – uden at få det forklaret! Deri ligger meget af glæden ved fiktion. Evidentia er blevet standardvirkemiddel i en sådan grad at mange kritikere, blandt andre den amerikanske litterære kritiker Wayne Booth i *The Rhetoric of Fiction*, fremhæver forfatteres ret til *også* at ’fortælle’. Den gode skribent kan både *tell and show*!

Gangene svømmede i rivende Søer. Jeg mødte ingen. Røgen begyndte at fylde Gangene, hvor der var fuldstændig sort. Jeg trængte frem til Folketingssalen og ind i den.

Det er dog ikke kun i fiktion at den gode skribent benytter sig af evidentia. Digteren Herman Bang var også journalist og skrev i 1884 en berømt reportage om branden på Christiansborg. Hans beskrivelse er et godt eksempel på hvordan evidentia bruges i sagprosa af mange slags: ”Jeg gik over paa den anden Side af Porten op i Rigsdagslokalerne. De vare forladte. En Brandmand raabte flygtende ”Her er ingen Vand”. Gangene svømmede i rivende Søer. Jeg mødte ingen. Røgen begyndte at fylde Gangene, hvor der var fuldstændig sort. Jeg trængte frem til Folketingssalen og ind i den. Der var i Loftet et Hul, hvorfra Flammerne væltede ned med lyse Tunger. Og stadig disse smaa Knald af Ilden oven over, og lige over mig de smaa gemytligge Flammer, som kælede hen over Gesimserne. Der saa ikke ud til at være noget reddet. Bøger og Manuskripter flød rundt paa Bordene og paa Gulvet ...”

Thompson, Wolfe og Wallraff

Herman Bangs reportagestil var ny dengang. Det er faktisk en tidlig form for *New Journalism* – en genre som man nu forbinder med skribenter som Hunter Thompson (”Gonzo”) og Tom Wolfe (en journalist der blev succesfuld romanforfatter!). I *The New Journalism* (1973) skrev Wolfe at det handlede om at overføre virkemidler fra realistisk romankunst til feature-journalistik. Han fremhæver fire virkemidler: *scene-på-scene-konstruktion, dialog, synsvinkelteknik og statusdetaljer* – dvs. enkeltheder der røber de optrædendes karakter og placering i tilværelsen (sml. Brandes).

Evidentia kan transportere os til fiktive scener og ukendte lommer af virkeligheden. Derfor har advokater siden oldtiden og frem brugt evidentia som bevidst retorisk strategi. Men tænk fx også på undercover-journalisten Günter Wallraffs reportager der sætter læseren ned midt i den fornedrende behandling af arbejdere på tyske virksomheder. Her udløser evidentia hele årsagskæden: sansning – forståelse – følelse – engagement. ■

Uddrag fra *Salammbô* (1862) af Gustave Flaubert:

”Over hele sletten lå der løver og lig, og blandt de døde spredte klædningsstykker og rustninger. Næsten alle manglede enten ansigtet eller en arm; nogle så stadig intakte ud; andre var fuldstændig udtørrede, og deres hjelme indeholdt blot smuldrrende kranier; fødder uden kød stak ud fra benskin-nerne; skeletter bar stadig deres kapper; knogler, rensset af solen, dannede skinnende pletter midt i sandet.

Løverne lå og hvilede med brystet mod jorden og begge forpoter udstrakt, idet de kneb øjnene sammen i det skarpe lys, som blev skarpere af genskæret fra de hvide klipper. Andre sad på halen og stirrede frem for sig, eller sov, rullet sammen til kugler, halvt skjult af deres mægtige manker; alle så mætte, trætte og sløve ud. De var lige så ubevægelige som bjergene og de døde. Natten faldt på; himlen blev stribet med brede røde bånd i vest.

I en af bunkerne, som hævede sig op over sletten på uregelmæssig vis, var der noget der rejste sig, mere utydeligt end et genfærd. Så satte en af løverne sig i bevægelse, idet dens forfærdelige skikkelse dannede en sort silhuet mod den purpurfarvede himmel, og da den var ganske tæt ved manden, slog den ham ned med et enkelt slag af sin pote.

Så trak den, idet den lagde sig fladt foran ham, langsomt hans indvolde ud med sine skarpe hjørnetænder.

Derefter åbnede den sine enorme kæber, og i nogle minutter udstødte den et langt brøl som blev gentaget af ekkoet fra bjergene og til sidst døde bort i ensomheden.

Pludselig rullede nogle småsten ned fra oven. Man hørte lyden af hastige trin, og i retningen af gitterporten og kløften kom spidse snuder og opretstående ører til syne, med glitrende, gyldenbrune øjne. Det var sjakalerne der kom for at æde hvad der var tilbage.”

Fra hesteslagter til hofleverandør

Bjørn Nørgaard er født i 1947 og udover at være en af landets førende billedkunstnere er han professor og med i forskellige udvalg knyttet til kulturministeriet. Blandt de mest kendte værker er den provokerende hesteslagtning i udstillingen Tabernakel der skulle havde været på Louisiana, men blev forvist, og endte med at blive udført på en mark. Meget er dog sket i tidens løb, Nørgaard er blevet hædret med ridderkorsset, han har lavet Gobelinerne der hænger på Christiansborg, og nu dronningens gravmæle.